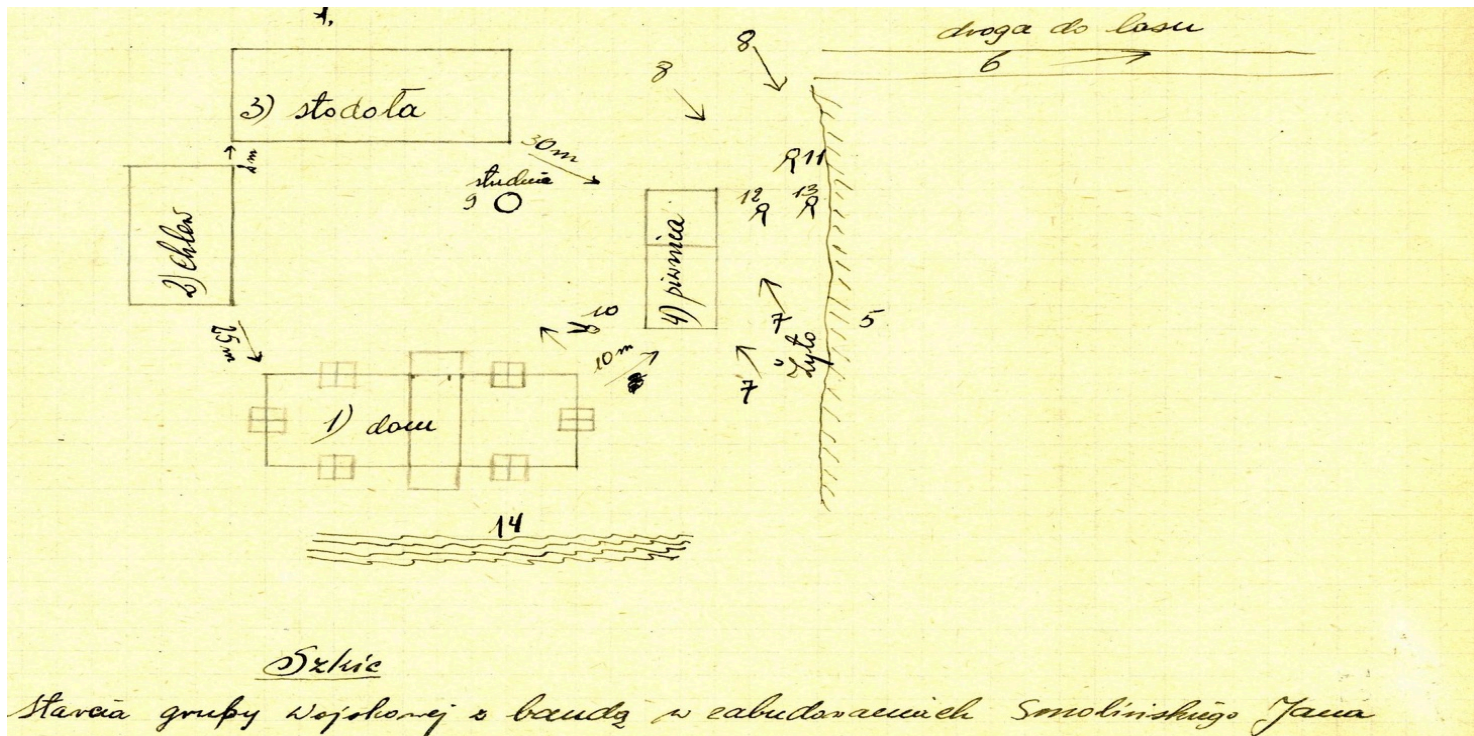

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/aparat-bezpieczenstwa/101973,Tygrys-ucieka-KBW-Potyczka-w-Pniewie-Wielkim.html>

ARTYKUŁ

„Tygrys” ucieka KBW. Potyczka w Pniewie Wielkim

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: ELŻBIETA STRZESZEWSKA 12.07.2023

12 lipca 1948 r. walkę stoczyli żołnierze Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z patrolu sierż. Ildefonsa Tadeusza Żbikowskiego ps. „Tygrys” z oddziałami KBW i UB w Pniewie Wielkim w powiecie ciechanowskim.

Ok. godz. 3.00 nad ranem, posterunek MO w Konopkach (pow. mławski) powiadomił telefonicznie Komendę Powiatową MO w Ciechanowie o pojawieniu się bandy:

„[...] w sile 4-ch ludzi umundurowanej i uzbrojonej w broń automatyczną, granaty i pistolety”.

Z meldunku wynikało, że zaobserwowana grupa udała na teren gminy Regimin w pow. ciechanowskim.

Pogoń za „Tygrysem”

Zorganizowana naprędce grupa pościgowa, złożona z żołnierzy I Brygady KBW pod dowództwem ppor. Marchwionka oraz z funkcjonariuszy UB i MO na czele z por. Tadeuszem Mazurowskim, szefem Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Ciechanowie, i kpt. Stefanem Bełchatowskim, komendantem powiatowym MO, dopadła ściganych podczas odpoczynku na posesji Leonarda i Jana Smolińskich w miejscowości Pniewo Wielkie.

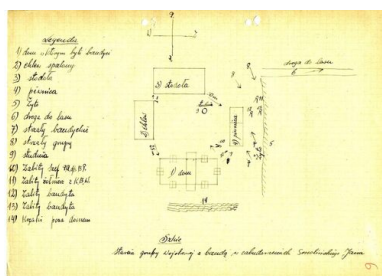
Oddział NZW pod dowództwem st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój”. Meldunek dowódcy oddziału składa Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”. W szeregu stoją od lewej: sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”, NN, Jan Żbikowski ps. „Mucha”, NN (za „Rojem”),

**Eugeniusz Kurach ps. „Orzeł”,
Henryk Fabisiak ps. „Lew”,
Zygmunt Kozłowski ps. „Lis”, NN.
Zdjęcie wykonane przez Edmunda
Kotakowskiego, wiosną 1948 r.,
na posesji Stanisława
Obiedzińskiego w m. Pokojewo
gm. Bartoły (fot. z zasobu IPN)**

Z przechowywanej w zasobie Archiwum IPN w Warszawie dokumentacji wynika, że zaatakowani należeli do patrolu Narodowego Zjednoczenia Wojskowego pod dowództwem sierż. Ildefonsa Tadeusza Żbikowskiego ps. „Tygrys” z oddziału podległego st. sierż. Mieczysławowi Dziemieszkiewiczowi ps. „Rój”. W skład patrolu, który znalazł się na terenie gminy Regimin w celu:

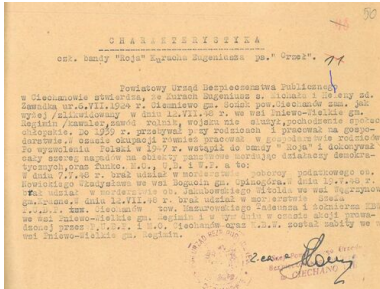
„zlikwidowania 3-ch szpicli [...] oraz dokładniejszego opanowania pozostałej części powiatu”,

oprócz dowódcy, wchodził: Eugeniusz Kurach ps. „Orzeł” i Henryk Fabisiak ps. „Lew”. Ostatnim jej członkiem mógł być Piotr Grzybowski (według innych źródeł Lucjan Krępski) ps. „Rekin” lub Bronisław Kaczmarczyk ps. „Kogut”.

**Szkic przedstawiający przebieg
starcia pomiędzy żołnierzami
NZW z patrolu sierż. Ildefonsa
Tadeusza Żbikowskiego ps.
„Tygrys” a funkcjonariuszami UB**

**i żołnierzami KBW, mającego
miejsce 12 VII 1948 r. na terenie
posesji Jana i Leonarda
Smolińskich w Pniewie Wielkim (z
zasobu IPN)**

**Charakterystyka Eugeniusza
Kuracha ps. „Orzeł”, żołnierza
Narodowych Sił Zbrojnych i
oddziału Narodowego
Zjednoczenia Wojskowego pod
dowództwem st. sierż.
Mieczysława Dziemieszkiewca
ps. „Rój”, poległego 12 VII 1948
r. w Pniewie Wielkim (z zasobu
IPN)**

Przebieg wydarzeń mających miejsce 12 lipca 1948 r. w Pniewie Wielkim znamy nie tylko z raportów złożonych przez funkcjonariuszy bezpieki, ale również z zeznań złożonych w trakcie śledztwa przez ich świadka – Jana Smolińskiego. Według nich żołnierze po przybyciu na miejsce i potwierdzeniu obecności poszukiwanych w jego domu:

„[...] rozbiegli się w tyralierę, otaczając mój dom. W odległości do pięćdziesięciu metrów z domu wybiegli bandyci przebywający u mnie i ostrzeliwując się gęsto poczęli się wycofywać. Po kilku minutowej wymianie strzałów na placu padło zabitych dwóch bandytów i dwóch żołnierzy”.

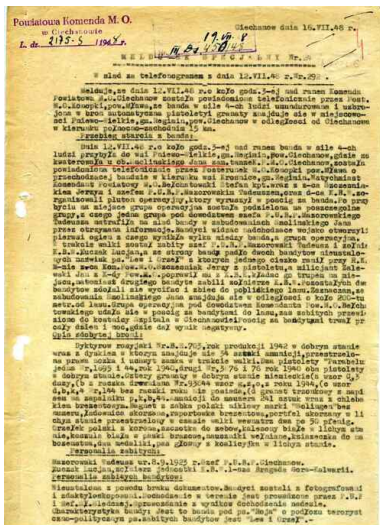
W trakcie wymiany ognia „od kul świetlnych z których strzelali [bandyci]” spłonęły budynki gospodarcze rodzeństwa Smolińskich (stodoła i obora wraz z inwentarzem żywym i maszyną do młócenia zboża).

W walce polegli żołnierze NZW: Henryk Fabisiak ps. „Lew” i Eugeniusz Kurach ps. „Orzeł”, który:

„będąc ciężko ranny sam się zastrzelił”.

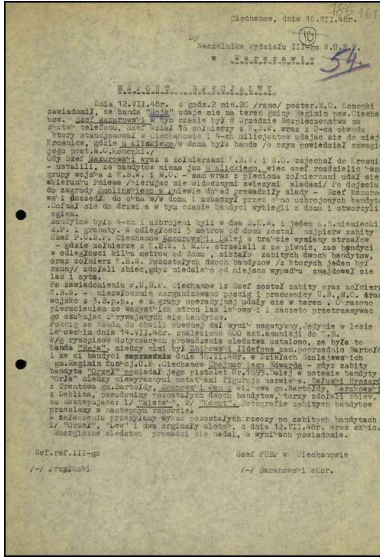
Pozostali zdążyli wycofać się do pobliskiego lasu i ująć pogoni. Pościg za zbiegami, prowadzony przez funkcjonariuszy UB i MO wspomaganych przez żołnierzy 3. Berlińskiego Pułku Piechoty, połączony z przeszukianiem lasu, nie przyniósł oczekiwanych rezultatów.

Zwłoki zabitych żołnierzy NZW przewieziono do kostnicy szpitala przy PUBP w Ciechanowie. Następnie w ramach prowadzonego śledztwa dokonano ich oględzin, sfotografowano je i zdaktyloskopowano, po czym pochowano „na cmentarzu miejskim w Ciechanowie”.

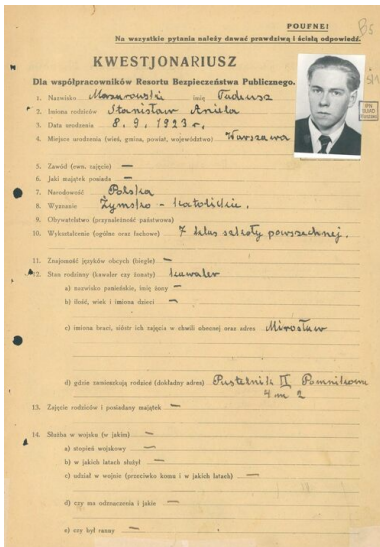

Pierwsza strona meldunku specjalnego kpt. Stefana Bełchatowskiego, komendanta powiatowego MO w Ciechanowie, w sprawie wydarzeń mających miejsce 12 VII 1948 r. w Pniewie Wielkim. Ciechanów, 16 VII 1948

r. (z zasobu IPN)

Raport specjalny chor.
Władysława Baranowskiego, p.o.
szefa PUBP w Ciechanowie,
dotyczący potyczki żołnierzy NZW
z patrolem sierż. Ildefonsa
Tadeusza Żbikowskiego ps.
„Tygrys” z funkcjonariuszami UB
i żołnierzami KBW, mającej
miejsce 12 VII 1948 r. w Pniewie
Wielkim, Ciechanów, 16 VII 1948
r. (z zasobu IPN)

**Kwestionariusz dla
współpracowników Resortu
Bezpieczeństwa Publicznego
(pierwsza strona wraz z
fotografią) dotyczący por.
Tadeusza Mazurowskiego, szefa
PUBP w Ciechanowie, zabitego
podczas potyczki z patrolem
sierż. Ildefonsa Tadeusza
Żbikowskiego ps. „Tygrys” 12 VII
1948 r. (z zasobu IPN)**

Według raportu „Roja” w trakcie potyczki zginęło dwunastu, a rannych zostało ośmiu z członków grupy operacyjnej KBW i UB. Jednak dokumentacja powstała w resorcie bezpieczeństwa publicznego potwierdza jedynie śmierć dwóch osób: nowo powołanego szefa PUBP w Ciechanowie por. Tadeusza Mazurowskiego oraz żołnierza I Brygady KBW Lucjana Łuczaka.

Wyrok dla świadków

Bracia Leonard i Jan Smolińscy zostali aresztowani. 11 sierpnia 1948 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie na sesji wyjazdowej we wsi Regimin pow. Ciechanów, w obecności ok. 500 zgromadzonych, uznał ich winnymi tego, że udzielili:

„[...] pomocy związkowi mającemu na celu zbrodnie”

poprzez zapewnienie członkom nielegalnego związku schronienia, oraz informacji o zbliżającej się grupie żołnierzy WP, przyczyniając się pośrednio do:

„zamordowania przez uciekających członków nielegalnego związku – szefa PUBP w Ciechanowie i żołnierza

KBW”

i skazał odpowiednio na 10 i 7 lat więzienia.

Uzasadniając wyrok sędziowie potępiłi skazanych, stwierdzając, że:

„[...] zarzuconego przestępstwa dopuścili się z całą świadomością w czasach kiedy wysiłki całego społeczeństwa i władzy dążą do stabilizacji i ugruntowania ładu i porządku, oraz bezpieczeństwa kraju. Skazani działali na szkodę interesom Państwa Polskiego, które to okoliczności są szczególnie obciążającymi”.

Jan Smoliński - współpracownik oddziału NZW pod dowództwem st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewcza ps. „Rój”. W 1948 r. skazany na 7 lat więzienia za to, że „[...] w pierwszych latach po wyzwoleniu udzielał pomocy i melinował b. bandę

„Roją”. Po wyjściu z więzienia inwigilowany jako kułak „wrogostanowiony do obecnej rzeczywistości i ZSRR” w ramach sprawy ewidencyjno-obszawacyjnej krypt. „Meliniarz” w celu „zabezpieczenia przed ewentualną wrogą działalnością”
(fot. z zasobu IPN)

12 czerwca 1992 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie uznał wyrok wydany przez Wojskowy Sąd Rejonowy 11 sierpnia 1948 r. za nieważny, albowiem czyny przypisane Leonardowi i Janowi Smolińskim:

„popelnione zostały w celu uniknięcia w stosunku do innych osób represji za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego”.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ